

Poštovani čitatelji,

Rujanskim brojem časopisa se pridružujemo obilježavanju obljetnice organiziranog upravljanja vodom na području Hrvatske te proslavi Dana Hrvatskih voda (7. rujna) – pravne osobe za upravljanje vodama, a ujedno i nakladnika znanstveno-stručnog časopisa Hrvatske vode. O povijesti vodnog gospodarstva na ovim prostorima već je objavljen niz priloga u časopisu Hrvatske vode, posebno u rubrici „Iz povijesti vodnoga gospodarstva“, no prisjetimo se nekih značajnijih datuma i događaja.

Aktivnosti vezane za upravljanje vodnim resursima na području Hrvatske sežu daleko u prošlost, no tek se osnivanje Društva za regulaciju rijeke Vuke (*Društvo za regulaciju rieke Vuke*) 7. rujna 1876. godine s biskupom J. J. Strossmayerom na čelu smatra početkom organiziranog bavljenja vodnim gospodarstvom zbog kontinuiteta pripadnosti toga područja teritoriju Hrvatske. Pojedina pitanja iz područja vodnog gospodarstva (poput izgradnje zaštitnih građevina i sl.) do druge polovice 19. stoljeća su rješavana parcijalno. U tom je razdoblju osnovano nekoliko društava sa svrhom izvođenja regulacijskih i drugih radova: *Nasipsko društvo* u Dardi (1854. godine), Društvo za regulaciju rijeke Mirne (u Bujama, 1864. godine) pod nazivom *Consortio idraulico per la bonificazione della valle inferiore del Quieto* te *Vodna zadruga Karašice i Budžaka* sa sjedištem u Batini (1876. godine). U 19. su stoljeću doneseni i posebni zakoni o vodnom pravu – zakonski članci Ugarskog sabora iz prve polovice 19. stoljeća (do 1848. godine) te zakoni Hrvatskog sabora i zakoni iz zajedničkog djelokruga Ugarsko-hrvatskog sabora od 1868. godine. Zemaljski sabor Kraljevine Dalmacije 1873. godine donosi Zakon za Kraljevinu Dalmaciju o uporabi, odvođenju i obrani od voda, izuzev mora, u kojem je preuzeto 25 paragrafa iz austrijskog Državnog zakona o vodnom pravu, dvadesetak godina kasnije, točnije 1891. godine, Hrvatski sabor donosi Zakon o vodnom pravu koji je cjelovito uredio područje voda – od pravnog statusa do održavanja vodnog sustava te je na snagu stupio 1. studenog 1892. godine. Donošenje Zakona o vodnom pravu pratile su brojne organizacijske mjere poput osnivanja i djelovanja vodnih zadruga. U razdoblju koje je uslijedilo, sve do početka Drugog svjetskog rata, zadan je okvir pravnog uređenja i organizacijske strukture vodnog gospodarstva Hrvatske pa je, primjerice, godine 1931. donesen Zakon o iskorištavanju vodnih snaga, a sedam godina kasnije (1938. godine) i Uredba o melioracijskom fondu.

Po završetku Drugog svjetskog rata ponovo se aktualiziraju vodnogospodarske djelatnosti te se u svibnju 1949. godine osniva Komitet za vodoprivredu Vlade NR Hrvatske koji objedinjuje Vodoprivredne odjele u Zagrebu, Sisku, Slavanskom Brodu, Varaždinu, Osijeku, Rijeci i Splitu. Organizacijska shema se mijenja već tri godine kasnije kada Savezna vlada donosi Opću uredbu o vodnim zajednicama (1952. godine) pa se osniva i niz vodnih zajednica radi obrane od štetnog djelovanja i zajedničke uporabe voda. Tek 1962. godine vodne su zajednice združene u četiri opće vodne zajednice koje pokrivaju četiri vodna područja na području Hrvatske: Opća vodna zajednica za savski sliv u Zagrebu, Opća vodna zajednica za dravski sliv u Osijeku, Opća vodna zajednica za istarsko-primorske slivove u Rijeci te Opća vodna zajednica za dalmatinske slivove u Splitu. Odlukom o utvrđivanju vodnih područja 1967. godine Opće vodne zajednice postaju Opća vodoprivredna poduzeća, svako nadležno za pojedino vodno područje, a zadaća im je održavanje jedinstvenog režima voda, organiziranje svih radova građenja i održavanja vodnih sustava, obrane od poplava i drugih radova u vodnome gospodarstvu. Financiraju se sredstvima na republičkoj razini. Zakon o vodnom pravu, donesen 1965. godine, prvi je cjeloviti zakon kojim se pravno uređuje područje voda i vodnog gospodarstva, dok se Zakonom o vodama iz 1974. godine osnivaju samoupravne vodoprivredne interesne zajednice (SVIZ) kao nositelji poslova planiranja i financiranja u vodnom gospodarstvu – četiri SVIZ-a za pojedina vodna područja (sa sjedištima u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu) udružuju se u Republičku vodoprivrednu interesnu zajednicu. U siječnju 1980. godine formirana je složena organizacija udruženog rada (SOUR) Vodoprivreda Hrvatske radi obavljanja poslova od zajedničkog interesa za sve vodoprivredne radne organizacije. Zakon o vodama iz 1984. godine unosi nove izmjene u organiziranju vodnoga gospodarstva pa se tako radne organizacije mogu organizirati samo na razini vodnih područja, a naziv *Opće vodoprivredno poduzeće* mijenja se u *Vodoprivredna radna organizacija za vodno područje*.

Osamostaljenjem Hrvatske nastupa novo razdoblje vodnoga gospodarstva: 1. siječnja 1991. godine na snagu stupa Zakon o vodama (NN 53/90) kojim se na državnoj razini organizira javno vodoprivredno poduzeće (JVP) Hrvatska vodoprivreda, a za obavljanje vodnogospodarskih poslova na vodnim se područjima osnivaju JVP za vodna područja sa sjedištima u Zagrebu, Osijeku,

Rijeci i Splitu. Četiri godine kasnije (1995. godine) donesen je novi Zakon o vodama (NN 107/95) prema kojemu se vode pravno statuiraju kao opće dobro na kojem nitko nema pravo vlasništva, a financiranje se uređuje posebnim Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva. Mijenjaju se ustrojstvo i način organiziranja pravnih osoba koje upravljaju vodama – organizacijski se razdvajaju poslovi upravljanja vodama od djelatnosti građenja, tehničkog i gospodarskog održavanja vodnih građevina i drugih sličnih poslova neposrednog izvođenja tehničkih radova. JVP Hrvatska vodoprivreda se reorganizira te nastaje tvrtka Hrvatske vode kao pravna osoba sui generis za upravljanje vodama u čijem su djelokrugu svi poslovi upravljanja vodama na državnoj razini i na razinama slivnih područja. U svome ustroju ima četiri vodnogospodarska odjela, svaki nadležan za pojedino vodno područje te jedan nadležan za slivno područje Grada Zagreba. Za organizaciju izvođenja radova i prikupljanja sredstava, kao i stručnu pomoć i suradnju s jedinicama lokalne samouprave, na svakom je slivnom području organizirana ispostava Hrvatskih voda.

Zakonom o vodama i Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva iz 2009. godine pravni okvir za upravljanje vodama je usklađen s pravnom stečevinom Europske unije. Na području Republike Hrvatske za upravljanje riječnim slivovima utvrđuju se vodna područja: vodno područje rijeke Dunav te jadransko vodno područje. Do danas su u području vodnog gospodarstva donesena još dva zakona: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vodama (NN 53/14) i Zakon o izmjeni Zakona o vodama (NN 14/14).

Hrvatske vode su danas organizirane po teritorijalnom i funkcionalnom tipu. Tijelo upravljanja je Upravno vijeće, a voditelj poslovanja je generalni direktor. Ustrojstveno su podijeljene na dvije osnovne cjeline: direkciju i vodnogospodarske odjele (VGO-e). U sklopu direkcije djeluju Sektori, Službe, Zavod za vodno gospodarstvo, Jedinice, Glavni vodnogospodarski laboratorij te Glavni centar obrane od poplava kojima upravljaju dva zamjenika

generalnog direktora. Teritorijalni princip je ostvaren sa šest VGO-a: VGO za gornju Savu sa sjedištem u Zagrebu, VGO za srednju i donju Savu također sa sjedištem u Zagrebu, VGO za Muru i gornju Dravu sa sjedištem u Varaždinu, VGO za Dunav i donju Dravu sa sjedištem u Osijeku, VGO za slivove sjevernog Jadrana sa sjedištem u Rijeci te VGO za slivove južnog Jadrana sa sjedištem u Splitu. Djelatnost tvrtke obuhvaća izradu planskih dokumenata, uređenje i zaštitu od štetnog djelovanja voda, melioracijsku odvodnju i navodnjavanje, korištenje voda, upravljanje javnim vodnim dobrom, vođenje vodne dokumentacije, stručne poslove vezane za davanje koncesija za gospodarsko korištenje voda, stručni nadzor, obračun naknada za koncesije za gospodarsko korištenje voda te obračun i naplatu vodnih naknada.

Osim navedenog, tvrtka aktivno sudjeluje i u promicanju i razvoju struke i znanosti sufinanciranjem stručnih i znanstvenih skupova, projekata nevladinih udruga te objavljivanju znanstvenih i stručnih publikacija iz područja upravljanja vodama. Od 1998. godine u sklopu proslave dodjeljuju se i godišnje nagrade Hrvatskih voda – za najbolji diplomski rad iz područja hidrotehnike te najbolji diplomski rad iz ostalih područja značajnih za vodno gospodarstvo, najbolju doktorsku disertaciju i najbolje djelo (objavljena znanstvena knjiga, sveučilišni udžbenik i sl.), a odluku o nagradama donosi Povjerenstvo sastavljeno od predstavnika Hrvatskih voda i predstavnika Sveučilišta u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu. Niti ova godina nije izuzetak pa koristim priliku da čestitam svim prijavljenim kandidatima, a posebno nagrađenima, vjerujući da će im ova nagrada biti sjajan motiv za nove uspjehe i dostignuća.

dr. sc. Bojana Horvat